

טבת תשע"ז

דפדפון

בין הדף היומי ופרשת השבוע

על זריעה וצמיחה – לפרשת מקץ

יהיה בכי רע. יוסף, מלמד את פרעה לצייד את מצרים ולהתכונן לשנות הרעב.

כך גם בחיי אדם. פעמים, הזמנים הטובים חולפים ובאים זמנים פחות טובים/שגרתיים. פעמים עלול להיווצר רושם ח"ו כי מה שנשאר מהזמנים הטובים כלה לחלוטין, עד כדי מצב של "ולא נודע כי באו אל קרבנה". אגב, בהמשך נשים לב כי מילים אלו של 'ולא נודע וכו' אינן מופיעות בחלום המקורי, הם תוספת של פרעה בהתאם לנקודת מבטו והשקפת עולמו.

אולם זו שעת המבחן של האדם, בה יכול הוא להחליט האם להיות פרעה לחיות את הרגע ולא להשכיל ולצבור כוחות מהטוב אלא לשכוח מהטוב ולהיכנע לפחות טוב או להיות כיוסף ולהוציא מהזכרונות של התקופות הטובות יותר, מהכוחות שאגרנו בהם, אמצעים להתמודד עם הטוב פחות.

בשערי תשובה שער שני כתוב שאחד מדרכי התשובה הוא 'מי הזיקנה'. וכך כותב הרבינו יונה: "דע כי דרכי הסיבות שיתעורר האדם בהם לשוב מדרכיו הרעים ששה.... הדרך הב' כאשר יבואו ימי הזקנה והגיעו ימי השיבה ויכל כחו וימעט וישח יצרו גם יזכור קצו כי קרוב הוא ויבין לאחריתו וישוב אל ה' וירחמהו...".

אדם בצעירותו לימים כשכוחו עדיין במוטו, עשוי הוא לא כל כך לחשוב על עתידו. הוא משקיע בעיקר בהישרדות יומיומית. אולם בהגיעו לעת זקנה, עולות "פרות צנומות" ו"שיבולם שדופות" - גופו נחלש וכוחותיו אט אט אוזלים, ואז עשוי להיות קצת מאוחר בשביל להשתנות. פעמים עשוי להגיע מצב בו הוא מרגיש "ולא נודע כי באו אל קרבנה" מחייו שחי עד עתה.

החכם עיניו בראשו, עוד בהיותו בשנותיו הצעירות, שנות השובע, בצעירותו וכשכוחו במוטו, הוא מצייד נפשו עבור עתידו, הן בקניינים גשמיים והן בקניינים רוחניים של תורה ומעשים טובים. כשאדם עושה מעשה טוב, המעשה נחרט לנצח באישיותו.

יוסף ומידותיו מלמדות את האדם לנצל נכון את השנים/התקופות הטובות.

יוסף מלמד אותנו שגם כשבאים כוחות ומאיימים לבלוע אותנו אם אנו מוכנים מספיק לא נירתע ונצליח להתגבר ולא ליפול ח"ו.

אגב, מהתבוננות בפסוקים, ניתן לראות ש'המאיים לבלוע' אותנו, לא תמיד בהכרח מתנפל עלינו. הוא

המשנה בדף קה: אומרת, שהמקבל שדה מחבירו בחכירות (על מנת שיעלה לבעל הבית סכום קצוב מהתבואה בסוף השנה והשאר יטול לעצמו) ואחר שזרע וצמחה אכל את התבואה חגב או שהתבואה נשדפה, קרי, גרעיני התבואה נפלו מהשיבולים ע"י רוח, אזי, אומרת המשנה, שאם מדובר במכת מדינה מפחית החוכר לבעל השדה ממה שסיכם איתו בהסכם החכירה אך אם לא מדובר במכת מדינה ושאר השדות באיזור לא ניזוקו, יכול המחכיר לומר לחוכר מזלך גרם, והחוכר לא יכול לנכות מדמי החכירה שנתחייב לבעלים. רבי יהודה מסייג ואומר שאם ההסכם היה על תשלום קצוב בסוף שנה של סכום כסף ולא של יבול אז בכל מקרה לא מנכה לו מתבואתו.

אומרת על כך הגמרא: "אמר שמואל לא שנו אלא שזרעה וצמחה ואכלה חגב אבל לא זרעה כלל לא דאמר ליה אילו זרעתה הוה מקיים בי (תהלים לז, יט) 'לא יבשו בעת רעה ובימי רעבון ישבעו'". מימרא דומה מופיעה גם בדף קו: בשם ריש לקיש שכל מה ששנינו (לפי רש"י שדברי ריש לקיש קאי על המשנה) שאם נשדפה השדה מנכה החוכר לבעל הבית רק שזרעה וצמחה ואכלה חגב, אך אם עדיין נשארו ימים הראויים לזריעה יכול בעל הבית לומר לחוכר תמשיך לנסות אולי הקדמת את זמנך ואם יימנע מלנסות שוב לא יוכל לנכות לבעל הבית והגמרא נותנת כמה אפשרויות לסיום תקופת הזריעה.

בפרשת מקץ "וַיִּשֶׁן וַיַּחֲלֹם שְׁנֵי וַהֲגָה שְׁבַע שְׁבָלִים עֲלוֹת בְּקִנְיָה אֶחָד בְּרִיאֹת וְטֹבוֹת. וַהֲגָה שְׁבַע שְׁבָלִים דְּקוֹת וְשְׂדוּפֹת קָדִים צְמָחוֹת אַחֲרֶיהָ. וַתִּבְלַעְנָה הַשְּׁבָלִים הַדְּקוֹת אֶת שְׁבַע הַשְּׁבָלִים הַבְּרִיאֹת וְהַמְּלֵאוֹת, וַיִּקַּץ פְּרָעָה וַהֲגָה חֲלוֹם". (בראשית מא, א-ז)

פרעה חושש מהחלום - "ותפעם רוחו". פרעה חושש שארצו תתמוטט לחלוטין בשנות הרעב כפי שהפרות הרעות אכלו את הפרות הטובות. אולם יוסף הצדיק מרגיע ומכוון אותו כיצד לנהל נכון את ארצו בשנות השובע, באופן שלא תיפגע בשנות הרעב.

גם אנו צריכים לנהל את עצמנו בתקופות הטובות, כך שנוכל להתמודד בתקופות הפחות טובות שבחיינו.

קיים הבדל תהומי בין גישתו של פרעה, גישה בלתי אמונית לגישתו של יוסף, אות וסמל לגישה אמונית שורשית.

מבחינת פרעה המצב אבוד. הפרות הרעות אכלו את הטובות ולא נשאר מהם מאומה, וזה מרמז, כי בשנות הרעב לא יישאר זכר משנות השובע ומצבה של מצרים

הגמרא מנגד אמרה שסתם יבול שדוף שעלה אם לא נעשה ניסיון להצמיח אין בו בכדי לבוא בטענות לבעל הבית. רק אם יגעת ולא מצאת – אל תאמין ואז ביכולתך לתבוע.

פרשת מקץ נקראת תמיד בעיצומם של ימי החנוכה. זה בדיוק מה שרצו היוונים. היוונים לא רצו להרוג ולהשמיד את עם ישראל באופן פיזי. הם נלחמו נגד הרוח.

הטקטיקה שלהם הייתה כמו של הפרות. עולות אחריהן נעמדות אצל. כך היוונים משכנעים את היהודים לעמוד אצלם זה לצד זה באצטדיונים שלהם, בתיאטראות שלהם עד שקיימת סכנה מוחשית לבליעת הרוח והתרבות הרוחנית הנובעת ממעיינות הנצח של תורתנו הקדושה ומצוותיה.

אנו מציינים את ניצחון היהודים על ידי נרות והפצת אורן. "נר השם נשמת אדם", "נר מצווה ותורה אור". נר משול לנשמה. להודיע שלא ככול העמים בית ישראל. עיקר רכושם של בית ישראל הוא רכושם הרוחני, "הנר". נצחנו את היוונים על ידי שהגברנו והדלקנו עוד "נרות", שמרנו היטב על שלהבת האמונה למען לא תכבה, והמשכנו בעוז את העברת לפיד התורה מדור לדור.

דווקא בחנוכה, הזמן בו היוונים רצו להחשיך את עיננו אנו עסוקים בלהעצים את האור גם אם הוא קטן על פני החושך הגדול.

אנו קוראים את הפרשה ולומדים כיצד להעצים את התקווה את ההיאחזות בטוב, בתקופות של אור על פני תקופות מאירות פחות. ולוואי ונזכה להשכיל וליישם זאת.

נערך ונכתב ע"י אריאל תמיר → לתגובות: atamir.pt@gmail.com

עשוי למצוא אותנו פעמים קצת לא מוכנים.

המדרג בפסוקים הוא:

- שבע פרות עולות אחריהן
- ותעמודנה אצל
- ותבלענה

בהתחלה מגיח מאחור, אך לא מתנפל, אלא עומד אצל, עובר ליד. משתף ומשתתף. בסוף בולע.

לכן חושינו צריכים להיות מאומנים ומחודדים למקרים בהם ינסו לבלוע אותנו בלי שנשים לב.

בשבלים שדופות עסקינן וייתכן שזה קשור גם לגמרא שלמדנו לעיל. אם נשים לב יש חוסר הקבלה בחלומות.

הטוב והרע/ סוג החלום	טוב	רע
פרות	וְהָיָה מִן הַיָּאֵר עֹלֹת שֶׁבַע פְּרוֹת יְפוֹת מֵרְאָה וּבְרִיאַת בָּשָׂר	וְהָיָה שֶׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן מִן הַיָּאֵר רְעוֹת מֵרְאָה וְדָקוֹת בָּשָׂר
שבולים	וְהָיָה שֶׁבַע שֶׁבָלִים עֹלֹת בְּקִנְיָה אֶחָד בְּרִיאוֹת וְטָבוֹת	וְהָיָה שֶׁבַע שֶׁבָלִים דְּקוֹת וְשִׁדּוּפַת קָדִים צִמְחוֹת אַחֲרֵיהֶן <u>לשון פרעה:</u> וְהָיָה שֶׁבַע שֶׁבָלִים צִנְמוֹת דְּקוֹת שִׁדְפוֹת קָדִים צִמְחוֹת אַחֲרֵיהֶם

כאשר השבולים השדופות עולות נשים לב כי הן צומחות לא רק עולות. אולי רוצה התורה לרמז כי אל לנו להתיימש ועלינו לתלות תקווה בצמיחה ובניסיון להצמיח גם אם נראה כי אין כל כך סיכוי.

פרעה כבר הזכרנו כי משנה מעט מלשון החלומות המקוריים. כך עושה גם בשבולים. הוא מוסיף מילה אחת 'צנמוות' ואומר רש"י צנמוות לשון סלע. שכן בארמית סלע הנו צונמא. וסלע הוא מקום שלא ניתן לזרוע בו. מקום שלא מצמיח. והלוא כתוב אח"כ, ופרעה בעצמו אומר צומחות, א"כ מדוע להשתמש בלשון זו? ואולי התשובה תלויה במה שאמרנו. פרעה לא תולה תקווה בניסיון הצמיחה במקום שמתעורר קושי. הוא 'שוכח' מהאנרגיות בהן עליו להיאחז בעת הזו ומבחינתו באופן שרירותי המצב הוא צונמא קשה כסלע לא מזריע וממילא לא מצמיח.